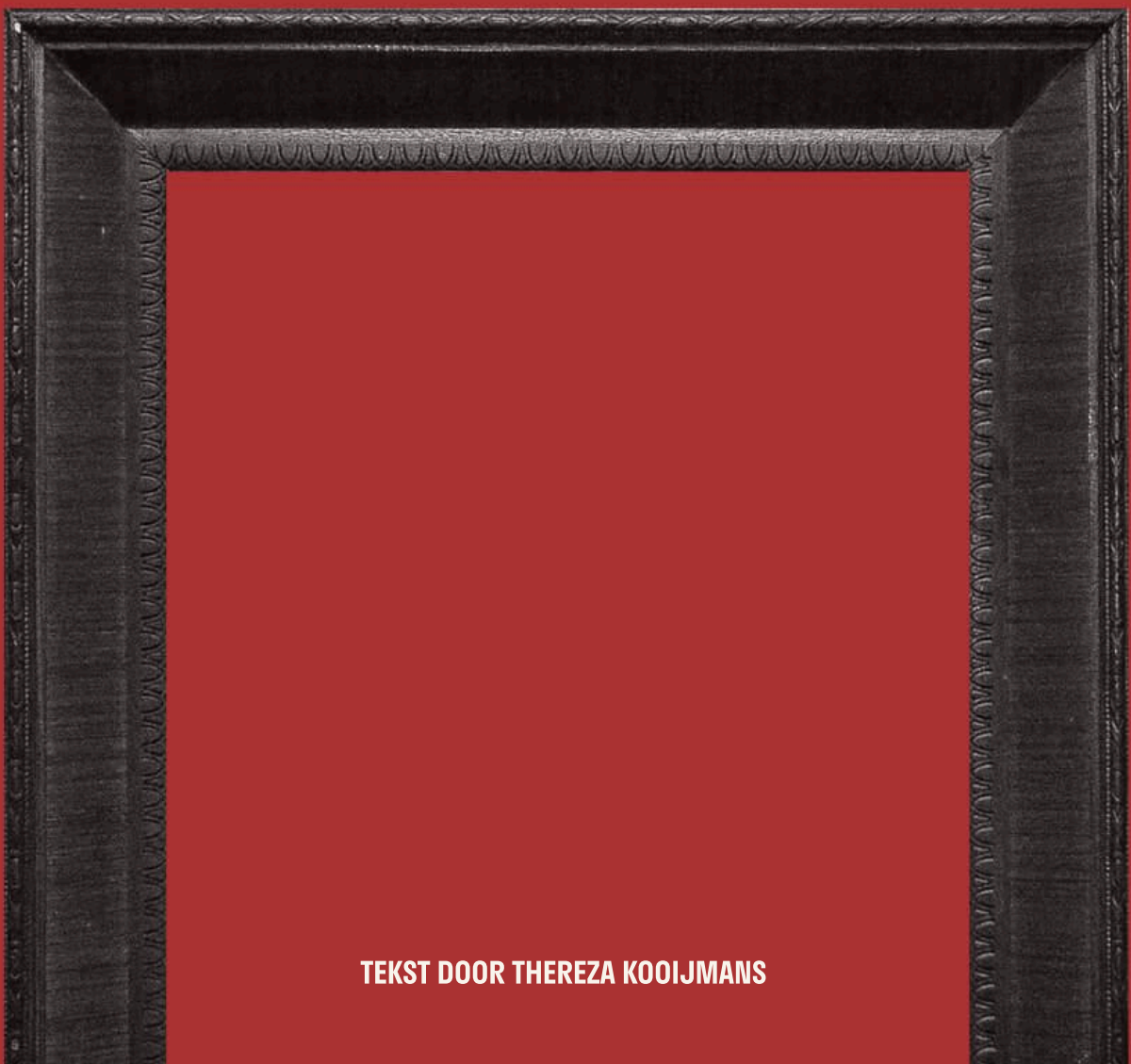

THEATER

THEATER VOOR KETI KOTI

TEKST DOOR THEREZA KOOIJMANS

INLEIDEND WOORD

Voor Ketí Koti organiseerde Het Nationaal Theater in 2022 een theatrale wandeling waarin de verschillende aspecten van het slavernijverleden van Den Haag naar voren kwamen. Vanuit Theaterschool Rabarber maakte ik een 10 minuut durende voorstelling met kinderen tussen de 9 en de 12.

De voorstelling ging over Alexine Tinne, waar op dat moment een tentoonstelling van was in het Haags Historisch Museum. Deze tentoonstelling belichtte slechts één specifieke kant van haar, de kant waar (wit) Nederland trots op is. Samen met de kinderen ging ik op onderzoek uit en ontrafelde een hele andere kant van deze ontzettend rijke vrouw. Ook deelden de kinderen hun eigen verhalen. Ik verwerkte alle informatie in een stuk dat bij de ingang van het HNT werd gespeeld, als opening van de wandeling.

Een waardevolle ontdekkingsreis door ons gezamenlijke én totaal verschillende verleden. Een verhaal over toen, maar zeker ook over nu. Een verhaal door kinderen die heel goed wisten waar ze het over hadden. Een verhaal door kinderen, in de hoop dat grote mensen dan eindelijk wél zouden luisteren.

Hieronder staat het geschreven script met de woorden die ze uitspraken. Dit is nooit hetzelfde als hoe het in het moment overkwam op het publiek, zoals altijd bij theater. Maar toch was nu het spel en de beelden die ze maakten, met de prachtige gouden schilderijlijsten, van groot belang bij hoe het publiek de gesproken woorden ontving. Zoals bij ieder groot, kwetsbaar en ingewikkeld onderwerp is de taal van groot belang, maar de manier waarop het wordt verteld misschien nog wel meer. Neem dit mee als je het doorleest en laat je door 6 kinderen meevoeren in de ontdekkingsreizen van 'onze' Alexine Tinne.

DIT IS ALEXINE

Op de verhoging staan 9 spelers met een lijst die ze voor zich houden. Ze doen poses na die horen bij de foto's van Alexine. 2 spelers staan als tourbegeleiders en ontvangen het publiek. De energie is hoog.

- A: Kom dat zien! Kom dat zien!
- B: Een expositie, speciaal voor u.
- A: Welkom welkom bij de opening van deze wandeling.
- B: Kijk dan! Prachtige portretten van bijzondere mensen.
- A: De komende 10 minuten gaan wij u iets vertellen over de fotografe die deze portretten heeft gemaakt: Alexine Tinne.
- B: We vertellen hier het verhaal van Alexine Tine en hoe zij het hof en adelijk leven heeft beleefd.
- A: Ze woonde daar (*wijst in de richting van de Lange Voorhout*) op de Lange Voorhout 32, om precies te zijn. Ze was niet alleen daar te vinden, maar ook hier bij de Koninklijke Schouwburg. Waar ze onderdeel was van de belangrijkste en rijkste mensen van Den Haag.
- B: Zij heeft deze foto's gemaakt. Een vrouw! Fotograaf zijn is een mannenberoep. Tenminste, dat was het in 1850. En zij leefde toen.
- B: Niets stopte Alexine! Zij zoude (*de portretten reageren op het feit dat er wordt gezegd dat zij het zelf zou tillen*) enorme camera's de hele wereld over om alle soorten mensen op de foto te zetten.
- A: En nu is dat normaal he! Even een kiekje maken van alle mensen om je heen. Maar toen, lieve mensen, toen werd er nog onderscheid gemaakt tussen verschillende huidskleuren.

Commotie onder de portretten over het onderscheid in huidskleuren: er is nog steeds een onderscheid.

- B: Een vrouw die foto's maakte en die niet wilde trouwen. Ze zei zelfs dat als ze zich slecht voelde dat ze haar ogen sloot. Dan stelde ze zich voor dat ze getrouwd was. Een man aan haar zij, een huishouden, dartelende kinderen. En als ze dan haar ogen weer open deed dan voelde ze zich beter, wat er ook aan de hand was; ze was in ieder geval niet getrouwd.
- A: Hilarisch. Een wereldvrouw. De foto's die u hier ziet, mensen. Die heeft zij zelf gemaakt, op haar vele ontdekkingsreizen.
- B: Een vrouw die foto's maakte, weigerde te trouwen en op ontdekkingstochten ging. Was ik maar net zoals zij!

- A: Ik zal het nog beter maken: ze heeft in die tijd tot slaaf gemaakte mensen vrij gekocht. Echt waar! Dat staat zo in de boeken.
- B: Wij zijn fan! U ook? Laat die handen maar zien!

De schilderijen komen langzaam echt tot leven, draaien zich om richting het publiek. Terwijl A en B handen tellen en een rekensom doen. Eigen handen meegeteld.

- C: Interessant, al die handen.
- D: Ja vind je? Ik zou mijn hand ook opsteken na dit verhaal.
- E: Dat is het ja. Een verhaal. Een verhaal dat ze maar al te graag vertellen.
- G: Een verhaal gesproken vanuit 1 perspectief.
- H: En dat dan ook zo zal worden doorverteld.
- F: Zo blijft ze leven. Alexine Tinne. Ontdekkingsreiziger, vrijheidsstrijder, feminist voordat ze wisten wat dit betekende, stoer, cool.
- J: Wij staan hier als haar foto's. Haar foto's die het verhaal vertellen dat zij willen dat er verteld wordt. Zij herhalen het alleen in tekst.
- C: Een verhaal dat op de foto's wordt geplakt. Foto's van mensen die daar niet om hebben gevraagd.
- D: Hoe zou u dat vinden?

Het beeld wordt opgebroken. Spelers kruipen uit hun schilderijen. Dit is ontzettend raar, wanneer zie je nou schilderijen tot leven komen. A & B zijn in de war.

Ze zetten F neer als Alexine. Het is tijd dat zij ongewild voor de lens wordt gezet. Tijd dat wij haar verhaal kunnen verzinnen, zoals zij dat bij haar foto's ook deed.

- J: Dit is Alexine, de hoofdrol van vandaag. Tijd voor een ander perspectief van haar verhaal.

Ze houden het schilderij op diverse manieren vast om Alexine van verschillende kanten te bekijken.

- C: Alexine leefde in de eeuw die later als 'Goud' bestempeld zou worden. Ze was nog maar een heel jong meisje toen haar vader overleed. Van hem erfde ze zoveel geld dat ze niet eens moeite deed om het te tellen. Te veel om in één leven uit te geven.
- D: Hoe was hij zo rijk geworden?
- H: Hij zat in de handel.
- E: De handel? In de 'Gouden eeuw'?
- H: Jup.
- B: Maar, hij betaalde zijn werknemers wel goed toch?

Stilte. Iedereen kijkt naar Alexine.

- A: Dus hij werd rijk, terwijl andere mensen onbetaald zijn werk deden?
- G: Ja. En hij zorgde heel slecht voor deze mensen. Heel slecht. Ze werden geslagen als ze hun werk niet goed deden, ze kregen weinig of geen eten, ze moesten dagen en nachtenlang doorwerken...
- B: Maar dat kan toch niet? Dat mag niet! Dat is fout!
- D: Heel erg fout. Heel heel heel erg fout.
- C: Het maakte Alexine in ieder geval niet zoveel uit. Ze had oneindig veel geld. Wie wil dat nou niet.
- E: Ik hoef het niet! Dat geld. Hoe kan je nou geld hebben, vasthouden, uitgeven wat op die manier is verdiend?
- F: En als ik het al zou krijgen dan zou ik er hoogstpersoonlijk voor zorgen dat geen mens moet leven op de manier zoals de vader van Alexine die mensen heeft behandeld!
- J: Dat maakte de jonge Alexine duidelijk niets uit.

Alexine wil praten, maar dat kan niet. 2 spelers maken zich los van de groep.

- Alexine: Mama, mama laten we een spelletje doen.
- Henriette: Goed goed. Ik ga op vakantie en ik neem mee.
- Alexine: Nee nee, ik ga op ontdekkingstocht en ik neem mee.
- Henriette: Ik ga op ontdekkingstocht en ik neem mee... een verrekijker.
- Alexine: Ik ga op ontdekkingstocht en ik neem mee... een verrekijker en zoveel mogelijk boeken!
- Henriette: Ik ga op ontdekkingstocht en ik neem mee... een verrekijker, zoveel mogelijk boeken en genoeg eten en drinken.
- Alexine: Een verrekijker, zoveel mogelijk boeken, genoeg eten en drinken, wapens en soldaten, warme kleding, mijn favoriete stoel, briefpapier, een boot, kamelen, paarden en de kasten uit mijn slaapkamer.

De rest van de kinderen kijken elkaar verbaasd aan.

- A: Zei ze nou kasten? En een stoel?
- E: Wat zou jij meenemen op ontdekkingsreis?
- A: Een kaart, wat geld, kleding en een rugzak. En misschien mijn moeder? Wie neemt er nou meubels mee, dat is toch onhandig?
- H: Omdat het kan?
- C: Je lijkt meer op haar dan je dacht. Alexine nam ook haar moeder mee.
- A: Hoe neem je nou meubels mee? Dat kan je toch niet tillen?
- D: Je denkt toch niet dat Alexine zelf haar meubels tilde?

- B: Wacht, maar Alexine was toch tegen de slavernij?
- A: Jazeker! Ze kocht zelfs tot slaaf gemaakte mensen vrij! Ze was een heldin!
- D: Nou... dat is wat ze ons heel graag willen vertellen.
- A: Ze?
- D: Ja. De mensen die onze geschiedenisboeken schrijven. De rijke, witte geschiedkundigen die blijven ontkennen dat Nederland een grote rol heeft gespeeld in de slavernij.
- H: Rijk en wit... gevaarlijke combinatie.
- B: Ja maar, ze heeft ook echt heel veel goede dingen gedaan!

Kleine ruzie ontstaat. Onbegrip.

- B: Ze is op ontdekkingsstocht geweest en heeft gebruik gemaakt van unieke en baanbrekende fotografie-stijlen.
- A: Ze hangt notabene in een museum. Dat kan je niet over anderen zeggen.
- C: Dat komt omdat, je raad het al, ze rijk en wit was! Het is ongelooflijk hoe snel we applaus geven aan iemand met zoveel privilege die zo weinig heeft gedaan.
- D: Ontdekkingsreizen zonder iets te ontdekken noem je een reis. Een vakantie. Die ze kon betalen van geld waar ze niet voor heeft gewerkt.
- E: Geld erven van je vader, noem je geluk. Doen alsof dat geld niet op een hele wrede wijze is verdient noem je gemeen, kwaadaardig zelfs.
- C: Niet naar school hoeven en al je vrije tijd besteden met de beste van de beste leermeesters noem je verwend.
- F: Als ze géén baanbrekende fotografie technieken had gebruikt zou ik het bijna knap vinden. Haar foto's zijn bewaard gebleven en wij houden van oude spullen waar we een positieve draai aan kunnen geven. Dus hangt dit in een museum.
- G: Een wit meisje met kilo's geld dat wil jagen en reizen noem ik niet stoer. Dat noem ik verveeld, verwend, rusteloos.
- D: Waarom zou je trouwen als het niet hoeft. Omhoog trouwen kan toch niet, jij bent het hoogste.

D neemt de plek van H over en de rest gaat op een boot staan.

- C: Moeder en dochter voeren de hele wereld over.
- F: Steden, woestijnen, jungle, alles kwam voorbij.
- E: We gaan verkeerd! Het schip moet worden gedraaid!
- G: We zitten vast!!
- H: Niet aanstellen, het komt wel goed.
- E: We kunnen het doen zoals onze hoofdrolspeler dat vroeger deed.
- A: Hoe deed ze dat dan?
- E: Precies wat haar vader ook zou doen.

Het omdraaien van het schip begint terwijl Verteller C het woord neemt alsof ze in een dagboek schrijft. Leest voor.

C: Het schip ligt vast want Alexine wilde per se deze route nemen. Wij wisten van tevoren al dat het dood zou lopen, maar niemand durfde iets te zeggen. Als je iets zegt wordt zij of een van de anderen boos. En je wil ze niet boos hebben. Ik ben bang voor de woede van de monsters met de kleur van tanden. Zo wit alsof al het gevoel, alle liefde, warmte en tederheid uit hun is gegleden. Of het is er nooit geweest. Zo wit. Het enige wat overblijft is een gek soort woede wat soms ineens verschijnt. Zonder reden, zonder oorzaak, zonder menselijkheid. Bloeddorstigheid kleurt hun huid net zo rood als de zon dat zou doen. De kleur van haat. Ze hebben mij gestolen. Ze hebben mij gestolen en nu word ik geslagen als ik iets fout doe. Of als het lijkt alsof ik iets fout doe. Of gewoon, omdat ze het willen. Ik mag niet praten en als ik het doe, dan verstaan ze mij niet. En word ik dus geslagen. Ze zijn dommer dan ieder ander mens dat ik ooit ben tegengekomen. Gevaarlijk dom. Straks krijg ik eten. Ik gok dat het al bijna 5 dagen geleden is dat ik voor het laatst wat mocht hebben. Ik voel mijn lijf bezwijken, mijn benen houden het niet meer. Dus krijg ik straks wat te eten. Ze hebben mij gestolen. Ze willen niet voor mij zorgen, maar willen ook niet dat ik doodga. Dus krijg ik net genoeg. En dan heb ik weer wat kracht om de boot te trekken, om te draaien. De golven zijn hoger dan normaal, ze klotsen tegen de zijkant van de boot op. Ik voel de kracht van het water en hoop dat ik er een beetje van mag stelen. Ik weet wat er komen gaat. Dit is al de zoveelste keer. Mijn handen doen nog pijn van het trekken van het touw. Ik wil naar huis.

A: Ze liet mensen de boot trekken?

J: Iedere keer als ze vast lagen. En dat was vaak.

H: Ze liet mensen haar meubels sjouwen door de hete woestijn heen, te voet.

F: Ze sloeg mensen.

E: Schold ze uit.

F: Ontnam ze van alles wat ze hadden.

G: Familie, vrienden, liefdes.

H: Een identiteit.

C: Ze kocht mensen.

A: Ik dacht dat ze mensen vrij kocht. Dat stond zo in de boeken...

C: Ben je vrij als je van iemand anders bent?

A: Nee.

F: Wanneer ben je vrij?

A: Als de laatste schoolbel gaat.

B: Als ik fouten mag maken.

C: Als ik verliefd mag worden op wie ik wil.

- D: Als ik mijn eigen keuzes mag maken.
F: Wanneer ik aan kan doen wat ik wil.
G: Als ik over het strand ren.
H: Als ik niet bang ben.

- B: Waarom noemen we het 'tot slaaf gemaakte mensen'?
J: Het waren mensen. Echte mensen van vlees en bloed. Zoals jij en ik. Die hadden ideeën, dromen, idealen, principes. Ze werden gestolen en er werd een poging gedaan hun identiteit weg te nemen door het woord 'slaaf' te gebruiken. Maar het waren mensen. Mensen die tot slaaf waren gemaakt.
B: En waarom waren die zwart en niet wit?

Stilte niemand weet het antwoord.

- A: Bestaat slavernij nog steeds?
C: Ja.
A: Echt? Waarom wist ik dat niet?

- B: Dus er worden nog steeds mensen gestolen?
E: Ja.
B: En er zijn nog steeds mensen die zoveel geld hebben dat ze het nooit in één leven uit kunnen geven? Die niets doen?
E: Ja.
B: Wat vreselijk.
E: Ja.

- B: Ik kan mij niet voorstellen hoe het is om van iemand anders te zijn.
A: Ik kan mij niet voorstellen hoe het is om iemand anders te hebben.

- E: Wij hebben een documentaire gezien over Alexine en ik heb daar wat vragen/opmerkingen over.:

Ze trekt D van achter het schilderij vandaan, niemand is Alexine.

- E: Ten eerste vind ik het ontzettend irritant dat zij het middelpunt is van ieder verhaal. We hebben het nu al de hele tijd over haar, maar we kennen geen naam van de mensen die zo brutaal heeft behandeld. Ze verdiend geen spotlight.

Ze gooit de lijsten weg. Leest voor

- E: Goed. De docu.

1. Waarom worden Alexine en haar moeder heldinnen genoemd? Dat zijn ze duidelijk niet.
2. Waarom deed Alexine alsof dit allemaal heel normaal was?
3. Alexine doet heel vaak negatief over bevolkingsgroepen die zij nog nooit ontmoet heeft.
4. Ik vind het heel stom dat mensen in ivoor handelden
5. Waarom deed Alexine zo terwijl mensen die voor haar 'werkten' letterlijk in elkaar zakten?
6. Alexine was hypocriet
7. Waarom zou je een dorp naar een slavenhandelaar vernoemen?
8. Waarom had ze zoveel spullen? Als ze die thuis had gelaten waren er niet zoveel mensen doodgegaan.
9. Hoeveel beter was zij werkelijk dan slavenhandelaren?

B: 11: Waarom was ze zo vreselijk stom en dacht ik dat ze zo vreselijk cool was?!

Pauze. Stilte. Hopeloosheid? Nulpunt. Iedereen zit in in zijn eigen lijst.

C: Soms zegt iemand iets over mijn huidskleur tegen mij en eigenlijk maakt dat mij niet uit, omdat ik die ander toch niet zo bijzonder of speciaal vind. Wat maakt mij jouw mening dan uit. Maar toch voel ik een soort pijn. Een pijn die niet alleen van mij lijkt te zijn. Het lijkt alsof ik de pijn van mijn ouders, opa en oma en diens opa en oma en zo voorts ook voel. Als iemand iets zegt dan. En soms ook als iemand alleen maar kijkt. Of als ik door een groep mensen loop die alleen maar wit zijn. En als iemand mijn haar wil aanraken. Dat is raar toch? Zomaar iemands haar willen aanraken? Alsof ik iets buitenaards ben wat geaaid kan worden.

A: Stom.

H: Weet je wat ik ook stom vind? Sinterklaas. Ik bedoel, hij brengt wel cadeautjes en zo en dat is altijd leuk. En het is leuk om mijn zusje voor te liegen, maar ik snap niet waarom Zwarte Piet bestaat. Dat is toch een naar verhaal.

J: Ze bestaan toch niet, het is nep. En alles wat nep is kunnen we aanpassen.

E: Een bedacht verhaal. Of nee het was echt een verhaal en door de jaren heen is aangepast naar wat wij willen.

G: Wij?

E: Tja, sommige mensen.

G: De witte mensen.

F: De rijke witte mensen die cadeautjes kunnen betalen voor hun kinderen.

H: Gevaarlijke combinatie.

- C: Een verhaal met verschillende perspectieven wat is doorverteld zoals we dat zelf willen. Net zoals bij Alexine. Geen racisme, gewoon een sterke vrouw.

Iedereen gaat weer staan.

- D: Op een van hun vele reizen werd haar moeder ziek. Ze waren op bezoek bij een slavenmarkt waar ze werden uitgebuit door de slavenhouders.
- E: Ironisch...
- D: Haar moeder werd ziek, omdat het daar zo vies was. Niet leefbaar.
- E: En de tot slaaf gemaakte mensen?
- D: Die lagen aan kettingen. Ze gingen dood of werden verkocht als ze geluk hadden.
- E: Geluk?
- H: Haar moeder overleed in het kamp. Alexine zelf ging door. Ze wilde niet terug naar Den Haag zonder haar moeder.
- J: Haar enige vriend.
- F: De enorme stoet ging door, door de woestijn heen. Het was er gevaarlijk, al helemaal als je met al je rijkdommen op stap ging.
- G: De Arabieren kwamen. Ze vielen aan. Alexine werd neergeschoten.
- H: Ik dacht dat haar hand was afgehakt.
- G: Ja ook.
- H: En dat ze daarna was neergestoken.
- G: Ik had juist in een podcast gehoord dat ze was neergeschoten
- H: De documentaire zei gestoken.
- F: U hoort het al. Een verhaal heeft vele details die niet altijd goed genoteerd of opgeschreven worden. Er zullen altijd verschillende perspectieven zijn.
- G: Dit was Alexine. Je kan haar bestempelen met van alles en nog wat. Ook dit verhaal, het perspectief op dit verhaal dat we zojuist vertelden, zal niet compleet zijn.
- A: Ik heb eigenlijk alleen nog maar meer vragen gekregen.
- J: Dat is goed, dan is het completer dan ervoor. Een geschiedenisverhaal is nooit één kant. Één gebeurtenis. Één thema. Vooral niet als het over mensen gaat. De mensen van toen vertellen het verhaal van wat wij dagelijks nog meemaken. We hoeven alleen maar te luisteren. Ervoor open te staan. Dóór te kijken. Het grijze gebied, dat is waar het gebeurd. Het verhaal ligt niet in het antwoord, het verhaal ligt in de vraag.
- G: U gaat vandaag nog veel zien en horen. We dagen u uit u te laten verwonderen, te luisteren, open te staan voor de ander en... op zoek te gaan naar het verhaal. De vraag.

OP ZOEK NAAR EEN THEATERTEKST OP MAAT?

INFO@THEREZAKOOIJMANS.NL

@THEREZAKOOIJMANS

TK